

**ИНФОРМАЦИЈА
ЗА СОСТОЈБАТА СО ОБЕЗБЕДУВАЊЕТО УСЛОВИ ЗА
ОСТВАРУВАЊЕ И ЗАШТИТА НА ПРАВАТА НА ДЕЦАТА СО
ПОСЕБНИ ПОТРЕБИ ВО ДНЕВНИТЕ ЦЕНТРИ**

**ПРАВАТА НА ДЕЦАТА СО ПОСЕБНИ ПОТРЕБИ
НИЗ ПРАВНАТА РЕГУЛАТИВА**

Со оглед на физичката и менталната незрелост детето има потреба од посебна заштита и грижа.

Со цел да се обезбеди посебна заштита на децата со Конвенцијата за правата на децата се утврдени основните права на децата при што државите потписнички на Конвенцијата се обврзани на детето и на неговите права да им дадат приоритет и да обезбедат услови за опстанок, развој и заштита на децата, односно да обезбедат благосостојба за секое дете без никаква дискриминација.

Суштината на секоја акција за правата на децата треба да обезбеди достоинствен живот за секое дете, односно согласно Универзалната декларација за правата на човекот сите човечки суштества се раѓаат еднакви во достоинството и правата, а децата уживаат посебна грижа и заштита.

Согласно Конвенцијата за правата на детето детето со ментални или физички пречки во развојот треба да ужива целосен и достоинствен живот, во услови со кои се обезбедува негово достоинство, се поттикнува самостојноста и се олеснува активното учество на детето во заедницата.

Детето со пречки во развојот има право на посебна заштита и нега при што државата треба да поттикнува и да обезбедува помош бесплатно секогаш кога е тоа можно имајќи ги предвид финансиските можности на родителите. Притоа на детето со пречки во развојот треба да му се обезбедат услови да добива соодветна здравствена заштита, образование, рехабилитација и подготвување за што е можно поцелосна интеграција и личен развој.

Заради обезбедување посебна заштита на децата воопшто, па и на децата со пречки во развојот и Уставот на Република Македонија им гарантира право на помош на немоќните и неспособните за работа граѓани и утврдува обезбедување посебна заштита на инвалидните лица и услови за нивно вклучување во општествениот живот.

Операзионализацијата на одредбите од Конвенцијата за правата на детето и на уставните гаранции на одреден начин е извршена со Законот за социјална заштита и Законот за заштита на децата во кои се предвидени

начините за социјална поддршка и посебна заштита на децата со пречки во развојот или како што општо се нарекуваат децата со посебни потреби.

ДНЕВНИТЕ ЦЕНТРИ ЗА ДЕЦА СО ПОСЕБНИ ПОТРЕБИ ПОСЕБЕН НАЧИН ЗА ГРИЖА И ЗАШТИТА НА ДЕЦАТА

Еден од начините за обезбедување посебна грижа, помош и заштита на децата со посебни потреби е и нивното сместување во дневните центри.

Имено, според Законот за социјална заштита дневните центри за лица со умерени и тешки пречки во развојот им се обезбедува дневно згрижување каде се обезбедува рехабилитација, воспитание, работна терапија и други активности заради нивно вклучување во секојдневниот живот.

Согласно наведените законски одредби низ Република Македонија се отворени повеќе дневни центри за деца со посебни потреби кои работат во рамките на центрите за социјална работа. Преку овие дневни центри се обезбедува посебна поддршка и грижа за децата со посебни потреби, односно се обезбедува развој на индивидуалните способности, социјализација, рехабилитација, воспитување, изградување на културно-хигиенски навики, развој и усовршување на одредени вештини и способности кај децата.

Следејќи ја состојбата со остварувањето на правата на децата, а особено на децата со посебни потреби заради утврдување на фактичката состојба, придобивките и проблемите од работата на дневните центри Народниот правобранител изврши увид во повеќето дневни центри низ Република Македонија.

Од извршениот увид пред се може да се констатира дека работата на дневните центри е доста позитивна и придонесува на децата со посебни потреби и на нивните семејства навистина да им се помогне и да им се обезбеди посебна грижа која овозможува децата со посебни потреби да излезат од семејствата каде најчесто се држеа подалеку од очите на околината и јавноста, да се рехабилитираат и во рамките на физичките и психичките способности да се осамостојуваат за самогрижа, да се образоваат и едуцираат и да им се помогне во развивањето на културни и хигиенски навики кои што овозможуваат полесен и подостоинствен живот не само за децата, туку и за нивните семејства.

КОНСТАТАЦИИ

- Децата со посебни потреби во дневните центри се сместуваат врз основа на извршена категоризација од надлежна комисија и решение донесено од центарот за социјална заштита;
- во дневните центри се прифатени поголем број деца на различна возраст со лесни или потешки пречки во физичкиот или психичкиот развој;

- на децата им се овозможува мултидисциплинарна работа од стручен тим најчесто составен од социјален работник, дефектолог, психолог, медицинска сестра;
- со децата се работи индивидуално во помали групи, врз основа на претходно изготвени планови прилагодени на потребите и барањата на децата;
- децата преку работата во дневниот центар се социјализираат, едуцираат, образуваат, се стекнуваат со културни и хигиенски навики, а некои се подготвуваат за посета на образовни институции;
- децата во дневните центри се рехабилитираат, вежбаат со физички вежби, им се овозможува контакт со пошироката околина преку организирање прошетки, учествуваат на приредби и разни културни или спортски манифестации;
- децата се оспособуваат за самостојна грижа, самостојно хранење и облекување;
- кај децата се развиваат нивните способности, вештини и таленти;
- со оспособувањето на децата сами да се грижат за себе и со едукацијата и обуката на родителите се олеснува и се овозможува поквалитетен однос на родителите кон децата со посебни потреби;
- од изјавите на кординаторите на одделни дневни центри со дел од родителите тешко се соработува најчесто поради нивното ниско образовно и социјално ниво.
- на дел од децата со лесни или умерени пречки во развојот им се овозможува вклучување во редовното образование, што за вработените во дневните центри претставува голем успех.

ПОЗИТИВНИ ПРИДОБИВКИ ОД РАБОТАТА СО ДЕЦАТА СО ПОСЕБНИ ПОТРЕБИ ВО ДНЕВНИТЕ ЦЕНТРИ

- Обезбедување посебна грижа и помош за децата со посебни потреби и нивните семејства;
- рехабилитација и социјализација на децата со посебни потреби;
- поттик за активно учество на децата со посебни потреби во општествениот живот;
- стимулација и поддршка за надминување на состојбата со социјалната изолација на децата со посебни потреби и нивно полесно адаптирање во нови средини;
- позитивни промени во однесувањето кај децата со посебни потреби;
- изградување културно-хигиенски навики;
- развивање одредени вештини и способности ;
- зголемување на личната самостојност;
- развој на комуникативните способности кај децата;
- развој на работни способности;
- развој на моториката и говорот;
- подигање на свеста на секого за соодветен и правилен однос кон децата со посебни потреби.

ЗАБЕЛЕШКИ ЗА НЕКОИ СОСТОЈБИ КАЈ ДНЕВНИТЕ ЦЕНТРИ ШТО ЈА ОТЕЖНУВААТ НИВНАТА РАБОТА

- недостиг на материјални средства за нормално одвивање на сите потребни активности и задачи на дневните центри;
- немање возило со кое ќе се земаат и враќаат децата, поради што дел од децата и не ги посетуваат дневните центри;
- недостиг од соодветен стручен кадар во дел од дневните центри, особено недостиг од физиотерапевт и логопед;
- нерешен работен статус на вработените во сите дневни центри низ Републиката, а во дел од нив и престанато исплаќањето на надоместокот на вработените лица;
- недоволна опременост на некои дневни центри особено на санитарните јазли или недостиг на телефон неопходен за редовна и навремена комуникација со родителите на децата и со потребни институции и установи;
- дневните центри не располагаат со креветчиња, па децата кои најчесто тешко се движат или седат додека се во дневниот центар немаат можност да се одморат, а во некои дневни центри еден лежај се користи на смени.

ПРЕПОРАКИ

- Континуирано обезбедување на неопходните средства за нормално функционирање на отворените дневни центри за да не престанат со нивната работа само поради немање на средства;
- Стимулирање за натамошно функционирање на дневните центри кои навистина покажуваат солидни резултати во својата работа и создавање услови за отварање и на нови дневни центри секаде каде што постои таква потреба со цел да бидат опфатени поголем број деца;
- решавање на работниот статус на ангажираните лица во дневните центри и нивно стимулирање за вложување на максимум напори во работата со децата со посебни потреби;
- обезбедување на сопствено возило за секој дневен центар заради безбедно превезување на децата.

Скопје 27.11.2006

**НАРОДЕН ПРАВОБРАНИТЕЛ
Иџет Мемети**